

Ontwikkeling toerisme

De relatief nieuwe bedrijfstak toerisme is voor Markelo een steeds grotere bron van inkomsten gaan vormen, die bovendien een flinke hoeveelheid directe en indirecte werkgelegenheid oplevert. Het ontstaan ervan ligt in een nog niet zo ver verleden, maar heeft een snelle ontwikkeling doorgemaakt.

Eerste toeristen

Tot ver in de 19e eeuw was het toerisme een zaak van een kleine, welgestelde groep mensen. Voor het merendeel van de bevolking was reizen in de eerste plaats te kostbaar en bovendien voelden nog weinig mensen de behoefte hun horizon te moeten verbreden.

Eind 19e eeuw kwamen in deze omgeving veel kunstschilders uit het westen van ons land die de, in hun ogen, ongerepte natuur en het eenvoudige boerenleven op doek wilden vastleggen. Met een beetje fantasie kunnen we hen beschouwen als de eerste toeristen: mensen die zich vooral aangenaam wilden verpozen en daartoe een wat langere periode in Markelo verbleven. Voor de Markelose herbergen en logementen, Spenkelink en 't Oabrahams, betekende dat een nieuwe bron van inkomsten. Tot die tijd beperkte hun functie zich tot slaap- en eetgelegenheid voor passanten en kosthuis voor personen die hier (tijdelijk) werkten, zoals onderwijzers, gemeenteambtenaren en belastingcontroleurs.

Maar ook verschillende particulieren gingen er toe over om onderdak te verschaffen aan pensiongasten. Eén van die particulieren was huisschilder Lichtendahl die in het kostershuis achter de kerk woonde. Hij verhuisde in 1907 naar de oude burgemeesterswoning, die hij in 1912 liet verbouwen tot een pension/hotel dat aan dertig gasten onderdak bood.

De hotel-accommodatie in Markelo werd in 1934 nog verder uitgebreid toen de familie Stokkentreeft het hotel de Markeloseberg liet bouwen.

Groei toerisme

Aan de groei van het toerisme vanaf het eind van de vorige eeuw hebben verschillende factoren bijgedragen. De toenemende (auto)mobilititeit naast het zich ontwikkelende idee dat vakantie houden goed is voor de lichamelijke en de geestelijke gezondheid, speelden daarbij een rol. Door een toename van de welvaart, het aantal vakantiedagen, de vakantietoeslag en de invoering van de vrije zaterdag, konden steeds meer mensen het zich permitteren om op vakantie te gaan.

Worden toeristen tegenwoordig doorgaans met open armen ontvangen, in vroeger tijden beschouwde men ze vaak als bezienswaardigheden die lang niet overal even welkom waren. De vreemde snuiters zullen aanvankelijk tegemoet getreden zijn met een mengeling van nieuwsgierigheid en gezond Tukkers wantrouwen. Ook de schooljeugd schijnt de vreemdelingen meer dan eens tot mikpunt van katekwaad gekozen te hebben. Uiteindelijk moet men aan elkaar gewend zijn geraakt en heeft wederzijds respect en gastvrijheid de overhand gekregen.

De eerste gids

Uit een deeltje van de serie landelijke wandelgidsen uit 1916, genaamd 'Markelo, in het hartje van het Overijsselsche Binnenland', halen we de volgende citaten: 'Als aangewezen verblijfplaats voor het meest onbekende deel van het Twentsche boerenland, mag men het vriendelijke Markelo als een rust biedend zomeroord zeer aanbevelen. Het dorp is gelegen in het centrum van een groot wandeldorado' (...) 'van vreemdelingenverkeer weet men nog niet veel en opgeschroefde hotel- en pensionprijzen zijn er onbekend. Voor logies en ontbijt wordt de matige prijs van f. 1,25 berekend' (...) 'als eerste kennismaking met de streek moet men eerst een uurtje wandelen van het station naar het dorp door een vriendelijk en aantrekkelijk landschap. Want als men op de lijn Zutphen-Hengelo uitstapt op het stationnetje Markelo, dan moet men nog een heel eind het onbekende binnenland ingaan, voor men het lage torentje van het dorp boven de golvende akkers ziet verschijnen'.

In de beginfase waren het vooral hotel- en pensiongasten die in Markelo hun vakantie doorbrachten: een categorie toeristen die het zich konden permitteren om zich in een gehuurde koets te laten rondrijden.

Kampeerdere

In de twintiger jaren verschenen ook in Markelo de eerste kampeerdere. Vergeleken met het tot dan toe gangbare toerisme zal deze nieuwe vorm een indruk hebben gemaakt van armoedig vertier met een onbegrepen voorliefde voor ontbering. Die eerste generatie kampeerdere waren doorgaans sportief geklede mensen op zwaar beladen fietsen die kookten op spiritus en sliepen op stro. Met de komst van kunststof-tentdoek, aluminium en camping-gas, sleten de meest primitieve kantjes en ontstond een

meer comfortabele manier van bivakkeren. Hoewel het kamperen nog steeds populair is, zijn langzamerhand veel vakantiegangers overgestapt naar de caravan, het zomerhuisjes of de vakantiebungalow.

De VVV in Markelo

Op 4 juni 1899 werd, na Kampen, Zwolle en Oldenzaal, in Markelo de vierde VVV van Overijssel opgericht. De Markelose VVV kreeg bij haar oprichting de lange naam 'Vereniging tot Verfraaiing der Gemeente Markelo en tot Bevordering van het Vreemdelingenverkeer' mee. De samenstelling van het bestuur was door alle notabelen al even indrukwekkend: burgemeester A.L. Nilant (ere-voorzitter), postdirecteur G. Hoffman (voorzitter), meester H.J. Dijkink (secretaris), rentenier J.H. Rondeel (penningmeester), dokter J.B. Wanrooy, Jac. Boersma (bedrijfsleider van de boterfabriek van Stokkentreeft), C. van Meeuwen (hoofd van de school te Stokkum), steenfabrikant G. Rohaan, tolgaarder H. Bouwhuis, de logementhouders W.J. Leunk en J.H. Spenkelink, gemeenteontvanger G.H. Heilersig, en gemeentesecretaris J.G. Planten.

De, op initiatief van voorzitter Hoffman, opgerichte belangenvereniging ging voortvarend van start: er werden wandelroutes uitgezet, rustbanken werden geplaatst en in 1903 verscheen zelfs een uitgebreide wandelgids. Dit enthousiasme maakte al na vrije korte tijd plaats voor een kwijnend bestaan. Eenzelfde lot trof een ander initiatief van de VVV. De omnibus, die sinds 1901 de verbinding tussen station en dorp onderhield en werd bestuurd door Jan Willem Koeslag, werd al in 1913 vanwege gebrek aan belangstelling weer opgeheven. Vanaf toen werd deze toeristische pendeldienst, op aanvraag, met koetsen verzorgd.

Markelo's belang

In de jaren dertig werd de vereniging nieuw leven ingeblazen onder de naam Vereniging voor Vreemdelingenverkeer "Markelo's Belang", dat dezelfde doelstellingen nastreefde als haar voorgangster.

Een activiteit van deze vereniging die sommigen zich nog zullen herinneren was de exploitatie van een zwembad in de Schipbeek (nabij het Popp'n voonder) gedurende de periode 1936 tot 1941. Er waren kleedhokjes geplaatst en badmeester / zweminstructeur M. Zandjans hield toezicht voor een vergoeding van vijf gulden per week. Dat hij hierin niet altijd even goed slaagde blijkt wel uit de vele reparatie-nota's die in het archief van de VVV terug te vinden zijn. Hoewel opgezet door de VVV werd het bad nauwelijks bezocht door toeristen; bij de Markelose jeugd was het daarentegen mateloos populair. De VVV hield zich in die tijd verder vooral bezig met de propaganda / organisatie van het paasvuur en het plaatsen van spoorbielzen, die dienst deden als rustbanken, langs de wandelroutes. In april 1941 gooide het toenmalige bestuur (voorzitter J.S.B. Wanrooy, secretaris Chr. Aarsen en penningmeester B.J. Meengs) het bijltje er bij neer, omdat de gemeenteraad had besloten geen subsidie meer te verstrekken.

Heroprichting VVV

Na de oorlog, in 1948, werd op initiatief van enkele oud-bestuursleden de VVV weer heropgericht. In deze periode van wederopbouw kwam het toerisme in Markelo echt op gang; door de economische groei kwamen steeds meer mensen in de gelegenheid om hun vrije dagen in de natuur door te brengen. Een groep ondernemers in Markelo, verenigd in de heropgerichte VVV, onderkenden deze tendens, en riepen in 1950 de stichting 'Kampeercentrum Markelo' (later Hessenheem) in het leven. De stichting pachtte voor een termijn van 25 jaar, een stuk grond van 40 hectare en richtte een camping in met een hoofdgebouw, huisjes, tenten, toiletten e.d.

De benodigde gelden werden geleend bij de Rabobank, terwijl de gemeente zich voor het grootste deel van de financiële verplichtingen garant stelde. Uit de notulen van de raadsvergaderingen blijkt dat dit laatste in eerste instantie werd afgewezen door Gedeputeerde Staten.

Eerste beheerder van de camping was Noordendorp die later werd opgevolgd door Wallenburg. Deze kocht na enkele jaren de camping van de stichting. Het batig saldo dat de stichting met deze verkoop realiseerde werd belegd en de rente uit dit zogenaamde Hessenheemfonds wordt nog steeds jaarlijks ter beschikking gesteld aan het culturele leven in Markelo. Het aantal campings in Markelo is sindsdien uitgegroeid tot de huidige elf.

Begin jaren zestig was het toenmalige VVV-bestuur en haar achterban bijzonder initiatiefrijk en daadkrachtig. Zowel het eerste VVV-kantoor, de Kösterskoele, Het Oude Handwerk als de Boerderijenverlichting kwamen in die jaren van de grond. Bekendste bestuursleden in die periode

waren J. van Julsingha, A.R. van de Wolde, H. Klumpers, E.J. Roosdom, W. Wissink (Wonnink) en J. Hakkert, met op de achtergrond burgemeester A.J. de Beaufort.

De VVV heeft zich de afgelopen 25 jaar voortvarend ontwikkeld. Dat is mede te danken aan het feit dat men een goed product te verkopen heeft. Een fraai en afwisselend landschap, landelijke rust, vele fiets- en wandelmogelijkheden, het vele streekeigene in de vorm van folklore, het saksisch dialect en de gemoedelijke volksaard mogen zich, ondanks de nog verder toegenomen mobiliteit, in een toenemende belangstelling verheugen.